

RAQAMLI KOMMUNIKATSIYALAR VA IJTIMOIIY TAFAKKURNING SHAKLLANISHI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI

Raximova Marjona Nazar qizi

tayanch doktorant (PhD)

Navoiy davlat pedagogika universiteti,

Navoiy sh., O'zbekiston

E-mail: mraximova1003@gmail.com

Tel. nomer: +998903403110

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli kommunikatsiyalar tizimining zamonaviy jamiyatlardagi o'rni, uning ijtimoiy tafakkur shakllanishiga ta'siri hamda O'zbekiston Respublikasida ushbu jarayonlarning rivojlanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Raqamli kommunikatsiyalar ijtimoiy ong, qadriyatlar tizimi, madaniy va axloqiy me'yorlarga ta'sir etuvchi omil sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida olib borilayotgan islohotlar misolida milliy raqamli madaniyat va tafakkurning shakllanish bosqichlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: raqamli kommunikatsiya, ijtimoiy tafakkur, raqamli madaniyat, media savodxonlik, O'zbekiston tajribasi, raqamli transformatsiya.

DIGITAL COMMUNICATIONS AND THE FORMATION OF SOCIAL CONSCIOUSNESS: THE EXPERIENCE OF UZBEKISTAN

Rakhimova Marjona Nazarov qizi– Doctoral student (PhD),

Navoi State Pedagogical University, Navoi, Uzbekistan

E-mail: mraximova1003@gmail.com Phone number: +998903403110

Abstract. This article analyzes the role of the digital communications system in modern society, its impact on the formation of social consciousness, and the development characteristics of these processes in the Republic of Uzbekistan. Digital communications are viewed as a factor influencing social awareness, the system of values, and cultural and moral norms. Additionally, the stages of shaping national digital culture and thinking are highlighted through the example of reforms carried out within the framework of the "Digital Uzbekistan – 2030" strategy.

Keywords: digital communication, social consciousness, digital culture, media literacy, Uzbekistan's experience, digital transformation.

ЦИФРОВЫЕ КОММУНИКАЦИИ И ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА

*Рахимова Маржона Назаровна – младший докторант (PhD),
Навоийский государственный педагогический
университет, г. Навои, Узбекистан
E-mail: mraximova1003@gmail.com Тел. номер: +998903403110*

Аннотация. В данной статье анализируется роль системы цифровых коммуникаций в современном обществе, её влияние на формирование общественного сознания, а также особенности развития этих процессов в Республике Узбекистан. Цифровые коммуникации рассматриваются как фактор, воздействующий на общественное сознание, систему ценностей, культурные и нравственные нормы. Кроме того, на примере реформ, проводимых в рамках стратегии «Цифровой Узбекистан – 2030», освещаются этапы формирования национальной цифровой культуры и мышления.

Ключевые слова: цифровая коммуникация, общественное сознание, цифровая культура, медиаграмотность, опыт Узбекистана, цифровая трансформация.

KIRISH

XXI asr insoniyat taraqqiyotida axborot va texnologiyalar davri sifatida e'tirof etilmoqda. Jamiyatning barcha sohalarida raqamli texnologiyalar joriy etilishi natijasida insonlar o'rtasidagi aloqa shakllari, axborot almashinuvi va ijtimoiy fikrning shakllanish jarayoni tubdan o'zgardi. Raqamli kommunikatsiyalar nafaqat axborot tarqatish vositasi, balki ijtimoiy ongni shakllantiruvchi kuchli omilga aylandi. Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar, raqamli platformalar va onlayn media vositalari inson tafakkuriga, qadriyatlariga, ijtimoiy pozitsiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, raqamli kommunikatsiyalar va ijtimoiy tafakkur o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganish, ayniqsa O'zbekiston tajribasi misolida, dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi. Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, raqamli kommunikatsiya tizimining to'g'ri yo'naltirilgan rivoji milliy tafakkurni boyitadi, ammo nazoratsiz axborot oqimi jamiyatda noto'g'ri fikr va qadriyatlarning shakllanishiga ham sabab bo'lishi mumkin. Shu bois ushbu jarayonni falsafiy, sotsiologik va axborot texnologik nuqtai nazardan tahlil etish muhimdir.

Raqamli kommunikatsiya — bu axborot almashinuvi jarayonining elektron raqamli texnologiyalar orqali amalga oshirilishi bo'lib, u insonlar, tashkilotlar va jamiyat o'rtasidagi muloqotning yangi shaklini ifodalaydi. U an'anaviy kommunikatsiya vositalariga nisbatan tezkorlik, global qamrov va interaktivlik kabi afzalliklarga ega. Bugungi kunda raqamli kommunikatsiya vositalariga ijtimoiy tarmoqlar (Facebook, Instagram, Telegram, TikTok), onlayn yangilik platformalari, bloglar, podkastlar va mobil ilovalar kiradi. Ular orqali har bir fuqaro axborot

yaratuvchi va tarqatuvchiga aylanmoqda. Shu jihatdan, raqamli kommunikatsiya shunchaki texnologik hodisa emas, balki ijtimoiy tafakkurni shakllantiruvchi kuchli madaniy hodisadir. Uning vositasida insonlar dunyoqarashi, axloqiy me'yorlari, siyosiy va fuqarolik faolligi o'zgaradi. Ijtimoiy tafakkur — bu jamiyat a'zolarining ijtimoiy voqelikni idrok etish, baholash va unga nisbatan munosabat bildirish tizimidir. Raqamli muhit esa ushbu tafakkur shakllanishining yangi platformasiga aylangan. Avvallari ijtimoiy fikr an'anaviy OAV orqali shakllangan bo'lsa, bugun u real vaqt rejimida ijtimoiy tarmoqlarda yuzaga keladi. Har bir "post", "layk" yoki "kommentariya" jamiyatdagi ma'naviy holat, qadriyat va dunyoqarashlarning ko'rsatkichi bo'lib xizmat qiladi. Raqamli tafakkurning asosiy belgilaridan biri — tezkorlik, ochiqlik va interaktivlikdir. Bu esa insonlarda tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, ijtimoiy mas'uliyat hissini oshiradi. Shu bilan birga, noto'g'ri axborotlar, "feyk" xabarlar va manipulyativ kontentlar ijtimoiy tafakkurda noxolislik keltirib chiqarmoqda. O'zbekiston so'nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonini davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylantirdi. 2020 yilda qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi axborot texnologiyalarini davlat boshqaruvi, ta'lim, sog'liqni saqlash, iqtisodiyot va ijtimoiy hayotning barcha jabhalariga tatbiq etishni maqsad qilgan. Bu jarayonlar aholining axborotga kirish imkoniyatini kengaytirdi, raqamli savodxonlik darajasini oshirdi va eng muhimi — ijtimoiy tafakkurda yangilanish jarayonini boshlab berdi. Masalan, elektron hukumat tizimining joriy etilishi fuqarolarning davlat idoralari bilan bevosita muloqotini osonlashtirdi, shaffoflik va ishonch muhitini kuchaytirdi. Ijtimoiy tarmoqlarda davlat va fuqarolar o'rtasidagi ochiq muloqot madaniyati shakllanmoqda. Yoshlar orasida esa raqamli madaniyat, onlayn ta'lim va startap ekotizimlariga qiziqish ortmoqda. Shu bilan birga, axborot xavfsizligi, internet etikasi va media madaniyat masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Raqamli kommunikatsiyalar O'zbekistonda quyidagi ijtimoiy o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda:

- Fuqarolik faolligi va ochiq muloqot muhitining kuchayishi;
- Yoshlar tafakkurida global dunyoqarash va raqamli madaniyatning shakllanishi;
- Ta'lim va madaniyat sohalarida innovatsion yondashuvlarning rivoji;
- Ijtimoiy tarmoqlar orqali jamoatchilik nazorati va fuqarolik mas'uliyatining ortishi.

Shu bilan birga, raqamli kommunikatsiyalar noto'g'ri axborot, virtual qaramlik, axborot manipulyatsiyasi kabi salbiy oqibatlarni ham keltirib chiqarmoqda. Shu bois, O'zbekistonda media savodxonlikni rivojlantirish, axborot madaniyatini oshirish ijtimoiy tafakkur barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, raqamli kommunikatsiyalar ijtimoiy tafakkurning shakllanishida markaziy o'rin tutmoqda. U insonning axborot bilan ishlash, dunyoni idrok etish va ijtimoiy jarayonlarda ishtirok etish uslubini tubdan o'zgartirdi.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli kommunikatsiyalarni to'g'ri boshqarish va ularni ijtimoiy taraqqiyotga xizmat qildirish orqali milliy tafakkur va madaniyatni yangi bosqichga ko'tarish mumkin. Buning uchun quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

- Media va raqamli savodxonlikni ommalashtirish;
- Yoshlar orasida tanqidiy fikrlash va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish;
- Raqamli etikani rivojlantirish va axborot xavfsizligini ta'minlash;

OAV va davlat platformalarida ijtimoiy ijobiy kontent yaratishni rag'batlantirish. Shu tariqa, raqamli kommunikatsiyalar faqat texnologik hodisa emas, balki ijtimoiy tafakkur, madaniyat va fuqarolik ongini shakllantiruvchi asosiy omil sifatida O'zbekistonning raqamli rivojlanish strategiyasida muhim o'rin egallaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. (2021). Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston.
2. Mirziyoyev Sh.M. (2022). Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston.
3. Mirziyoyev Sh.M. (2017). Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston.
4. Mirziyoyev Sh.M. (2020). Raqamli O'zbekiston – 2030 dasturi. Toshkent: O'zbekiston.
5. Mirziyoyev Sh.M. (2020). Oliy Majlisga Murojaatnomasi.
6. Castells M. (2010). The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell Publishing.
7. Toffler A. (1980). The Third Wave. – New York: Bantam Books.
8. Habermas J. (1984). The Theory of Communicative Action. – Boston: Beacon Press.
9. Bell D. (1999). The Coming of Post-Industrial Society. – New York: Basic Books.
10. Бауман З. (2008). Текучая современность. – Москва: Логос.
11. Иноземцев В.Л. (2000). Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – Москва: Логос.
12. Хабермас Ю. (2003). Философский дискурс о модерне. – Москва: Весь Мир.
13. Castells M. (2009). Communication Power. – Oxford: Oxford University Press.
14. Турғунов А., Раҳимов М. (2022). Рақамли жамият ва ижтимоий фикр эволюцияси. – Тошкент: Фан.